

ms sudai-
na.
u turny-
1983 me-
eriu susi-
guppjuio
pamokos
es rugsė-

didelis,

ėiai matė
balandžio
a surinko
inimų iš
skinimui
ės suva-
o pasiūsta
imui "Vil-
žiavimą,
lio 6 d.
a surinko
Atskaita
yje". Dė-
Stefanija

manufac-
more like
the other

nist Ann
advice is
millions
entry, has
the U. S.

ne, "For a
sey," Ms.
a letter
n D. C.,
"for the
d its sur-
ress your-
of nuclear

bonded by
rrors of
oring the
ograms in
already
budget.
and oth-
re spend-
e on a
happen."

nded by
erson to
me across
mail it to
... An
response
uclear ho-
mean the
his planet.
othing on
be more

o Central
Saturday,
e of the
ur resis-
ar war at

of people
with New
and have
ns 70th
Feiferis-
pendent
ny years
o Florida.
ka was
activist,
ems took
e chorus.
n, daugh-
o grand-
Island.
Ise

ne

STATE HISTORICAL SOCIETY
JUN 25 1982

LAISVĖ
Weekly
102-02 Liberty Ave.
Ozone Park, N. Y. 11417
Telephone: 641-6887
Area Code 212

Entered as second
class matter at the
Post Office of Jama-
ica, N. Y., under the
Act of March 3, 1879.

LAISVĖ

THE LITHUANIAN WEEKLY

LAISVĖ - LIBERTY
Savaitinis
Jungtinėse Valstijose \$12.00
Kanadoje \$15.00
Kitur užsienyje \$15.00
Pavienio egzemplioriaus kaina 25 centai

PRICE 25 c.

NO. 25

PENKTADIENIS, BIRŽELIO [JUNE] 18, 1982

OZONE PARK, N. Y. 11417

71-IEJI METAI

KRISLAI

Apsilankius Kuboje
Apie Markso dukteris
Lietuviai fabrikuose
Angela Davis knyga

R. BARANIKAS

Gegužės mėnesio pabaigoje praleidau savaitį Kuboje, kur teko lankytis su keliolikos kitų JAV dailininkų ir meno istorikų grupe. Socialistinėje Kuboje teko susitikti su vietiniais dailininkais, kultūros ministerijos darbuotojais, kritikai. Aplankėme, žinoma, meno muziejus, galerijas, svarbias iš architektūrinio taško vietas. Teko dalyvauti diskusijose su vietiniais meno žmonėmis.

Apsilankymas paliko neišdildomą įspūdį. Apie tą įspūdį rašysiu plačiau atskiruose straipsniuose, pradedant su pirmuoju šiame numeryje.

Amerikiečiai vis daugiau skaito apie Marksa. Taip, pavyzdžiui, viena populiariausių knygų dabar yra "Karolio Markso Dukterys" ("The Daughters of Karl Marx"). Toje knygoje surinkti visi laiški, kuriuos Markso dukterys rašė savo tėvui arba kitiems asmenims. Išleido viena žymiausių JAV leidyklų. Taipgi labai populiarės kelios Markso biografijos.

Gerai, kad amerikiečiai skaito apie Marksa. Tik galima, kad didi dauguma skaito apie Marksa, bet ne tai, ką pats Marksas rašė.

Rašau šiuos žodžius New Hampshire valstijoje, Siurinėje Naujosios Anglijos dalyje. Važiuojant iš New Yorko į New Hampshire autobusas pravažiuoja daugelį Connecticut ir Mass. valstijų miestų ir miestelių, kurie susieti su Amerikos lietuvių istorija — tų vietovių fabrikuose vienu metu dirbo nemenka dalis lietuvių darbininkų.

Kiek lietuvių tebedirba JAV fabrikuose ir dirbtuvėse? Būtų labai įdomu žinoti. Taip, mes visi gerai žinome, kad didi dauguma lietuvių, kurie atvyko su masine imigracija prieš Pirmąjį pasaulinį karą, dabar jau seni pensininkai. Visgi, dar yra ir dirbančiųjų, taipgi iš vėlyvesnių imigracijos bangu.

Taigi, kai autobusas riedėjo šalia tokių miestų kaip Bridgeport, Conn. ir stebėjau fabriku kaminus, galvoju: ar tebekalba ten kas nors lietuviškai?

Zymi juodoji komunistė Angela Davis parašė knygą "Moterys, rasė ir klasė" ("Women, Race and Class"). Tai išsamus gvildenimas apie tai, kaip moterų priepaūda, rasinė priepaūda ir klasinė priepaūda yra vienos priepaūdos trys komponentai.

Knyga turėtų skaityti visi, kurie domisi klausimu, kaip kairieji žiūri į feminizmą ir juodąjį nacionalizmą, kaip išsilavinimo judėjimai galutinėje išvadoje turi priieiti prie supratimo, kad ekonominė priepaūda yra visų kitų priepaūdų pagrindas.

Anti-fašistinis Amerikoje sukurtas filmas "Missing", smerkiantis žiauriają diktatūrą Čilėje, laimėjo pirmą premiją

TSRS pirmoji nenaudos branduolinės bombos

Jungtinės Tautos. — Prezidentas Leonidas Brežnevas pranešė čia posėdžiaujančioms II-osios nusiginklavimo konferencijos nariams, jog Tarybų Sąjunga išpareigoja pirmoji nenaudoti branduolinės bombos. Tą jo pareiškimą čia paskelbė TSRS užsienio reikalų ministras Andrej Gromyka, kuris vėliau savo kalboje paaiškino Tarybų Sąjungos nusiginklavimo pasiūlymus.

Po jo kalbos, didelė virtinė delegatų išsiriakavo pasveikinti Gromyką už tokią kalbą ir tokį svarbų prezidento Brežnevo pranešimą. Tik Amerikos delegacija pasijuto neįtikėtina, o vėliau Washingtone valstybės sekretorius Haig bandė mažinti šio Tarybų Sąjungos išpareigojimo reikšmę. Jis aiškino, būk Tarybų Sąjunga galėsianti

Nutilo ginklai Falkland-Malvinų salyne

Margaret Thatcher

London. — Britanijos premjerė Margaret Thatcher triumfališkai parlamentui pranešė, kad birželio 14 d. Argentinos karinės pajėgos kapituliavo prieš britus, ir Falkland-Malvinų salyne nutilo ginklai. Jai apie tai raportavo tenai kovoms vadovavęs britų gen. maj. Jeremy Moore iš komandos posto, esančio Kent kalne, netoliese nuo Port Stanley.

Tuojuo pat prasidėjo argentiniečių ėmimas į nelaisvę. Jų tenai esama apie 15,000, taigi beveik dukart daugiau nei buvo manyta. Dabar didžiausias rūpestis tuos karius sugražinti į Argentina.

Ir tuo metu, kai Londonas triumfo, Argentinos sostinėje, Buenos Aires mieste, savo prezidento Galtieri kalbos klausyti susirinkusi minia tuojuo pradėjo riaušes. Reikėjo policijai jai išlaikyti. Žmonės reikalavo pašalinti karinę valdžią, kuri jiems neskelbė teisingų žinių apie frontą.

Visą laiką girdėję vien tik apie savo pergalę ir britų nesekmes, argentiniečiai staiga atsistojo prieš žiauria tikrovę. Karas kaštavo abiem šalim maždaug po \$2 milijonus, o jo veiksmų metu žuvo apie tūkstantis karių — apie 300 britų ir 700 argentiniečių.

Mūšiams pasibaigus, nesibaigęs kova už tą salyną, nes abidvi pusės laikosi savo pozicijų. Jungtinėse Tautose kalbama apie tarptautinį planą tam salynui valdyti, o Amerika rengiasi vėl abiem pusėm tarpininkauti.

PREZ. REAGAN KVICIA GLOBALINEI "KRUSADAI" PRIEŠ KOMUNIZMĄ

Prez. Reagan tarp NATO konferencijos dalyviu. Su juo kalbasi NATO gen. sekretorius Luns, dešinėje — Britanijos premjerė Margaret Thatcher.

London. — Savo dešimties dienų apsilankyme Europoje prezidentas Reaganas stengėsi ne tik konsoliduoti sąjungininkus, bet ir tyčia ar netyčia atšildė Centrinės žvalgybos Amerikos taksų mokesčių pinigais po II Pas. karo vestąjį šaltojo karo propagandą. Kai kalbėdamas Britanijos parlamento nariams, minėjo "krusadą" už laisvę ir sakė, kad komunizmas bus paliktas ant "istorijos pelenų", jis nebuvo suprastas. Taip rašo įtakingasis Londono Times.

Jeį pirmuoju atveju — konsolidacijos, šį tą laimėjo, bet antruoju, kaip laikraštis pastebi, neturėjo sėkmės, nes net pati spauda nekreipė dėmesio į tą jo vadinamą "krusadą". Čia gi prezidentas Reaganas kvietė į globalinę krusadą prieš komunizmą, užsiangažuojant remti vadinamus demokratijos pasireiškimus net ir Tarybų Sąjungoje. Didžiama šitai sutiko kaip nerealistiską dalyką. "Jeį prezidentas Reaganas galvoja, kad jis toje krusadoje bus paremtas Europos šaliu, tai jis turės nusivilti", — rašo amerikiečių

tarptautiniame filmų festivalyje Cannes mieste, Prancūzijoje. Tas ypatingai svarbus, nes JAV Valstybės departamentas dėl pastangų neleisti tam filmui reprezentuoti Ameriką.

Popiežius pasaulio taikos misijoje

Vatikanas. — Popiežius Jonas Paulius sugrįžo aplankęs Argentina. Ten jis laikė mišias tikintiesiems ir buvo susitikęs su šalies prezidentu. Argentinoje, panašiai, kaip ir prieš tai Britanijoje, popiežius pagrindinė tema buvo šaukimas prie taikos.

Pastarųjų trijų savaitų laikotarpyje, gegužės pabaigoje ir birželio pradžioje, jis buvo susitikęs su trijų šalių galvomis — karaliene Elžbieta II Londone, prezidentu Reaganu Vatikane ir prezidentu Leopoldo Galtieri Buenos Aires. Kalbėdamas su jais apie karą Falkland-Malvinų salose, jis pabrėžinėjo, jog

750 tūkst. New Yorke demonstravo už branduolinį nusiginklavimą

Vaidas iš demonstracijų už nusiginklavimą prie Jungtinių Tautų būstinės. Tarp demonstrantų buvo daug vaikų, kurių plakatai, kaip pavyzdžiui šis, buvo iškalbingesni už kitus.

90 milijonų parašų už nusiginklavimą

Jungtinės Tautos. — Tuo tarpu, kai šios tarptautinės organizacijos didžiojoje Generalinės asamblėjos salėje kalba pasaulio šalių atstovai, visi, be išimties, pasisakydami už branduolinį nusiginklavimą, čia paskleisti dokumentai-peticijos, kurias Jungtinėms Tautoms įteikė vadinamos nevalstybinės organizacijos.

Tos organizacijos per visą pasaulį surinko petičijų net su 90 milijonų parašais. Dau-

Numirė Saudo Arabijos karalius

Riyadh, Saudo Arabija. — 59-erių metų amžiaus pusbrolio kronprinčas Fahd tapo Saudo Arabijos karaliu, birželio 13 d. nuo širdies smūgio mirus karaliui Khalid. Velionis kraštą valdė per pastaruosius septynerius metus; buvo 69 metų amžiaus.

Naujasis karalius Fahd, perimdamas pareigas, pareiškė, kad jis ir toliau tebe tęsias Saudo Arabijos vidaus ir užsienio politiką, tačiau visų nustebimui jis širdingai sutiko Egipto prezidentą Hosni Murabak, prezidentą tos šalies, kurią dėl taikos sutarties su Izraeliu arabų šalis buvo pradėjusios ignoruoti.

Prez. Murabak buvo nuskrėdęs pareikšti savo užuojautą asmeniškai. Velionio karaliaus Khalid palaikai buvo palaidoti vos tik keletui valandų praslinkus nuo jo mirties.

Savo pusbrolio valdymo laikais turėjęs šiokią tokią valdymo praktiką, nes jį dažnai pavaduodavęs, naujasis monarchas save paskyrė

griausia surinko japonai — 28 milijonus. Tos petičijos įteiktos JT gen. sekretoriui, dalyvaujant sešiolikos šalių ir tarptautinių organizacijų atstovams. Taip pat dalyvavo ir atominių ginklų turinčių šalių atstovai.

Peticijose kreipiamasi į vyriausybės ir pasaulio tautų vadus, kviečiant juos dėti visas pastangas apsaugoti žmonijai nuo branduolinės bombos rykštės.

premjera, pertvarkė ministru kabineta. Seikas Ahmed Zaki Yamani ir toliau paliktas naftos ministru, o Khalido giminaitis princas Abdullah, naujasis kronprinčas, paskirtas tautinės gvardijos vadu. Naujasis karalius yra žinomas kaip plačių demokratiškos reformų šalininkas. Manoma, kad pagerins ekonomines krašto gyventojų sąlygas bei pakels švietimą. Jis yra žinomas antikomunizmas, bet, kalbama, jog pastaruoju metu, buvęs už diplomatiškus santykių atstatymą su Tarybų Sąjunga.

Maskva. — Tarybų Sąjunga išpėjo Izraelį, kad jis nepamirštų, jog Art. Rytai yra netoli nuo jos sienų ir kad įvykiai tame regione gali paveikti jos interesus.

Sis išpėjimas atėjo po to, kai Izraelio kariuomenė laikė apsupusi Beirutą ir gaudė palestiniečių laisvės kovotojus, skelbdama, kad pasitrauks iš Libano tik tada, kai iš jo bus atitrauktos Sirijos ir Palestinos Vadavimo Organizacijos karinės pajėgos.

LAISVĖ

LITHUANIAN WEEKLY
PUBLISHED BY THE LITHUANIAN COOPERATIVE PUBLISHING SOCIETY, INC.

Published Fridays, except in case of holidays
102-02 LIBERTY AVENUE, OZONE PARK, N. Y. 11417
Entered as second class matter at the Post Office of Jamaica, N. Y.
Established April 5, 1911
ANTHONY BIMBA, Editor in chief
EVA T. MIZARA, Editor & Business Manager

SUBSCRIPTION RATES:

United States, per year \$12.00	United States, per 6 months . . . \$6.50
Canada, Lat. Amer., per year . \$15.00	Canada, Lat. Amer., 6 months . \$8.00
Foreign countries, per year . . \$15.00	Foreign countries, 6 months . . \$8.00

Istorinė demonstracija New Yorke

Praėjusį šeštadienį, birželio 12-a, New Yorke įvyko didžiausia demonstracija Amerikoje dešimtmečių bėgyje: 750,000 žmonių suplaukė išreikšti savo pasibaisėjimą galimu termobranduoliniu karu, savo pasipriešinimą atominiam ginklavimuisi, reikalavimą, kad didžiosios valstybės susitartų ir pradėtų tą ginklavimą lėtinti, kontroliuoti, mažinti . . .

Svarbu suprasti šios demonstracijos charakterį. Ji vyko sąryšyje su Jungtinių Tautų specialia sesija apie nusigin-klavimą. Ji yra Amerikos žmonių demonstracija, siekianti tvirtai ir stipriai pabrėžti mūsų valdžiai, kad didžiulė žmonių dauguma už nusiginklavimą. Bet tai yra demonstracija, kuri tuo pačiu metu pati pabrėžia visoms pasaulio jėgoms. Tai taip pat demonstracija, turinti tarptautinį charakterį; nors didžiulė dauguma demonstrantų amerikiečiai, dešimtis ir dešimtis tūkstančių atvyko ir iš užsienio, jau nekalbant apie didelį skaičių žmonių iš kaimyninių šalių, ypač iš Kanados,—atvyko britai, olandai, vokiečiai, prancūzai, japonai, italai ir kiti.

Nestebėtina, kad Valstybės departamentas bandė, kiek tik galėjo, tą demonstraciją mažinti. Daugelis japonų, britų ir kitų šalių žmonių, kurie planavo atvykti, negavo vizų. Valdžia teisinasi, kad tie žmonės yra "komunistinių frontų organizacijų nariai". Tai tikras juokas. Tarp norėjusių atvykti radosi visokių politinių pakraipų veikėjai, mokslininkai, valstybininkai ir t. t. Pavyzdžiui, vienas negavusių vizos yra buvęs Portugalijos prezidentas Gomes, liberalinis kairiškis, kuris nieko bendro su komunistais neturi. Kitas yra Britanijos parlamento narys, darbietis . . .

Ir kas blogo būtų, jeigu atvyktų ir komunistai? Juk tai demonstracija, kurios politinis spektrumas iš tikro stebėtinai. Kairieji, žinoma, ją atvirai rėmė (ir kiti nesidrovėjo su jais bendradarbiauti) bet tarp jos rėmėjų radosi net buvęs CIA direktorius Scoville, keli žymūs korporacijų savininkai-kapitalistai . . .

Paklaustas, kodėl jis tą demonstraciją remia ir joje dalyvavo, nors jis jau gan senyvo amžiaus, Scoville pasakė: "Aš turiu anūkus. Aš noriu, kad jie gyventų. Tegul tai įsitėmija mūsų prezidentas" . . .

Bandant joti ant dviejų žirgų . . .

Jau darosi aišku, kad Jungtinės Valstybės Britanijos-Argentinės konflikte bando joti ant dviejų žirgų: pamatiniai JAV visame kame padeda britams, bet dabar, kuomet konfliktas bent laikinai baigiasi britų naudai, JAV bando atnaujinti savo sąjungą su konservatyvėmis Lotynų Amerikos valstybėmis, įskaitant pačią Argentiną.

Mat, Argentina su jos diktatūrinu režimu jau seniai buvo jankiško imperializmo rėmėja Lotynų Amerikoje. Buenos Aires režimas ėjo ranka rankon su Washingtonu pastangose užgnaužti liaudies judėjimus Lotynų Amerikoje. Ypač Argentiną rėmė JAV pastangos užgnaužti liaudies judėjimą San Salvadore. Jungtinės Valstybės stovys atvirai ir tvirtai britiško imperializmo pusėje, ta sąjunga lyg subyrėjo. Argentinose užsienio reikalų ministras net nuvažiavo į Havaną, kur neutralinių valstybių posėdyje išreikšė radikališką kalbą,—Buenos Aires staigiai surado savo širdyje solidarumą visokiems tautinio išsilvinimo judėjimams, įskaitant palestiniečius . . .

Gal Buenos Aires valdovai kai ką ir pasimokino, bet mums atrodo, kad tai tik laikina taktika. Washingtonas tą irgi puikiai žino. Ir, imant tą omenin, Washingtonas pradeda lošti dvideidę rolę: faktinai padeda Britanijai, bet signalai duodami Buenos Airesui: "Mes jūsų nepalaidžiame ant visados; kai viskas susitvarkys Pietų Atlante, gal mes vėl darbuosime kartu Centralinėje Amerikoje . . ."

Taip galima suprasti tą komediją, kuri atsilosė Jungtinėse Tautose. Kaip žinia, Saugumo Taryboje britų delegatas Sir Anthony Parsons vetavo Panamos Ispanijos rezoliuciją, kuri reikalavo tuojautinių pailaibų Malvinų-Falklandų konflikte. JAV delegatė Jeane J. Kilpatrick irgi vetavo rezoliuciją, bet paskui Valstybės Departamentas paskelbė, kad tas padaryta "pėr klaidą", kad faktinai JAV norėjo susilaikyti nuo balsavimo. Kitaip sakant, signalas Argentinai, kad mes ne taip jau glaudūs sąjungininkai su britais.

Tai taip dabar atrodo tas trikampis Londonas-Washingtonas-Buenos Aires. Londonas-Washingtonas sudaro vieną stovyklą, bet iš Washingtono viltigai žvelgiama ir i Buenos Airesą. Haigas mano, kad jis labai gudrus, kad jis sutvirtino JAV pozicijas Vakarų Europoje, o dabar galės atnaujinti sąjungą su Lotynų Amerikos reakcininkais. Bet apie vieną dalyką Haigas ir Reaganas nepagalvojo: apie Argentinose žmones. Mes esame tikri, kad Gualtieri ir kiti Argentinios militaristai meliai atnaujintų savo sąjungą su JAV. Taip, JAV ižiedė jų tautinę savigarbą, bet ką reiškia tautinė savigarbą palyginint su klasiniais-ideologiniais interesais? Bet kitaip galvoja Argentinose žmonės. Jie, mes esame tikri, daug pasimokino iš šio konflikto. Ir mes esame tikri, kad jie ne taip jau lengvai leis savo militaristams atgal nutempti Argentiną į kovą prieš socialinio išsilaisvinimo judėjimus Salvadore, Gvatemaloje ir kitur Lotynų Amerikoje.

SOCIALISTINĖJE KUBOJE

RAŠO R. BARANIKAS

Puikų pavasario prievakarį, saulei tik pasilėpus už akiračio, mūsų nedidelis orlaivis sklandžiai nusileido į Jose Marti aerodromą. Amerikietė sturdėsė mandagiai ir laconiška, lyg niekur nieko, pranešė: "... Mes nusileidome Havanoje. Prašome neatverti diržų iki orlaivis pilnai sustos . . ."

Mes Havanoje! Socialistinėje Kuboje! Sturdėsė buvo rami, bet keleviaivi plojo. Per lėktuvo langus mes jau galėjome matyti raudonas, mėlynas ir baltas vėliavas ir didelį skaičių žmonių, kurie mus sveikino, mosikavo.

Bet pradėjome iš pradžių. Šių metų pradžioje grupė New Yorko pažangių dailininkų susitarė nuvažiuoti į Kubą. Mes visi domėjomės dabartinį Kubos menu, visi būvome gan gerai susipažinę su dabartinės Kubos meno kritika, buvome sutikę ir vieną kitą kubietį dailininką, kuriams pasisekė atvykti į New Yorką vizitui. Mes norėjome pirmarankiai pamatyti tą, apie ką tiek girdėjome, taipgi norėjome pasikeisti nuomonėmis su socialistinės Kubos meno pasaulio žmonėmis.

Kubos Kultūros ratelis (Circulo de Cultura Cubano) New York'e apsiėmė mums tą kelionę suruošti. Mes buvome informuoti, kad Havanoje turėsime progą susitikti su kultūros ministerijos atstovais, dailininkais, kritikais ir t. t. Skrisime, mums buvo sakyta, tiesiog iš New York'e, ir Kuboje praleisime savaitę. Buvo nustatyta vykimo data: gegužės 21 diena.

Tą dieną mes ir nuvykome, nors ilgoką laiką iš viso nežinojome, ar galėsime vykti. Mat, Reagano administracija staiga žymiai suvaržė ir taip jau nelengvą keliavimą į Kubą. Valdžia paskelbė, kad paprastiesiems keleiviams, turistams arba prekybininkams iš viso negalima vykti į Kubą. Išimtis bus daromos tik akademikams, mokslininkams, tyrinėtojams. Valdžia nutarė, kas atitinka toms kategorijoms. Naujas sąrašas žymas įėjo į galią Gegužės 15-a . . .

O mūsų grupę rengėsi keliauti, —mes nupirkome bilietus, padavėme įleidimo prašymus, atnaujinome pasus, kitaip sakant, buvome pasirėngę. Bet mes tuo tarpu nežinojome, kaip mūsų grupę bus klasifikuota. Mes tikriausiai ne paprasti turistai ir tikriausiai ne prekybininkai. Mes visi meno žmonės ir beveik visi mūsų dėsto arba dėstė kaip profesoriai meno mokyklose ir universitetuose. Mūsų grupėje tarp kitų radosi vienas garsiausių Amerikos abstraktinių skulptorių, Carl Andre; žymi juoda dailininkė ir Rutgers universiteto profesorė Vivian Browne; plačiai žinoma dailininkė feministė ir Visual Arts mokyklos profesorė May Stevens; šių elučių rašytojas, kuris profesoriauja Pratt Institute; Kuboje gimusi bet dabar New York'e gyvenanti ir kūrianti avangardinio meno dailininkė Anna Mendietta; jaunas realistinis dailininkas iš Minneapolio; meno istorikė iš Washingtono valstijos ir eilė kitų, tarp jų gydytojas iš New York'o, kuris domėjasi menu kaip kolektojus; teologijos profesorius, kuris ypač gerai domėjasi katalikių bažnytinio menu . . .

Tad,—mes buvome pasirėngę, bet iš Washingtono nei žodelio,—nei draudžiamai, nei leidžiamai: "Mes dar

Rudolfas Baranikas

nenutarėme," mums atsakė dieną po dienos. Gal norėta, kad mes netektume kantrybės ir, kad visi planai subyrėtų. Tik keturios dienos prieš išvažiavimo datą Washingtonas mums pranešė, kad galime vykti. Matyti, kad ir pagal jų nuostatus mes tikriausiai atitikome kategorijas, kuriai daroma išimtis,—mes tikriausiai esame kultūrinė delegacija.

Tad,—vykstame. Bet pasirėdė, kad dar viena kliūtis padaryta: per nekurį laiką lėktuvasi skrido tiesiog iš New York'e į Havaną. Dabar ta linija uždaryta ir mums pranešta, kad mes turime ant greitųjų gauti rezervacijas į Miami, Florida.

Laimė visiems pasisekė pasiekti Miami laiku. Ir po kelių valandų mes jau lipome į mažą kažkokios linijos "Air-Sun" lėktuvą. Bet dar prieš tai, laukiant aerodrome, mes patyrėme, kaip "autoritetai" mūsų pusėje traktuoją keleivius į Kubą. Autoritetai, apie kuriuos kalbu, tai ne aukšti valdžios pareigūnai, o aerodromo administracija. Pasirodo, kad lyg tyčia, mums sudarytos erzinančios sunkenybės.

Buvo tvanki, karšta diena, tikrai floridiška. Aerodromo pastatai, žinoma, puikiai atšaldyti—visi pastatai, tik ne ten, kur mes turime laukti. Vieno pastato gale, kur laukiame, šalto oro cirkuliacija neveikia. Karščiau negu lauke. Jauna patarnautoja mums dargi praneša, kad kėdės rezervuotos "kitų čarterių keleiviams", ir kad mes, kurių čarteris "nereguliarus", negalime atsistėti. Bet tu kitų keleivių nematyti. Mes informuojame patarnautoją, kad žodis "čarteris" esminiai simbolizuoja nereguliarumą, ir kad tokiu būdu "reguliarų čarterių" negali būti. Mes prašome ją tą perduoti savo viršininkams. Matyti, kad nesuprasdama mūsų moksliško aiškinimo, ji nežino ką daryti. Ji randa išeitį: ji išseina ir visai negrįžta! Mes liekame vieni.

Orlavio laukia dvi grupės, mes, dailininkai, ir didesnė grupė, kalbanti ispaniškai. Tai Jungtinėse Valstijose dabar gyveną kubiečiai, kurie grįžta į seną tėvynę aplankyti savo gimines (Valstybės departamentas ir jiems daro išimtį, su sunkenybėmis, žinoma). Jų veiduose didelis susijaudinimas, panašus, kokį tenka matyti tarp lietuvių, kurie vyksta iš JAV aplankyti savo seną tėvynę . . .

Mūsų pasi buvo patikrinti įeinant į kambarį, kuriame mes laukiame. Artinasi skridimo laikas, ir čia jokių "autoritetų" nėra. Mūsų lagaminai dar su mumis. Niekas jų netikrina. Pagaliva pasirodo du jauni vyrai, kalbą ir angliškai ir ispaniškai. Iš akcentu aišku, kad jie Kuboje gimę. Neaišku, ka jie atstovauja: JAV, Kubą, oro liniją? (vėliau pasirodė, kad

jie tos oro linijos tarnautojai, gyveną Floridoje, veikia kaip "tarpininkai".—jie net skrido su mumis į Kubą ir grįžo tą patį vakarą). Jie paime mūsų lagaminus. Lagaminai lengvi, jų nedaug, nes mes vežame su savimi visai mažai drabužių (juk Kubą karštas kraštas). Vietoje drabužių vežame savo darbų diapozityvus (slides), reprodukcijas, plakatus ir t. t. Lagaminai neatidaromi, bent ne mums stebint. Du jaunieji vyrai mus staiga praneša, kad lėktuvas čia pat. Jis stovi toliu nuo pastato ir mes einame per karštą floridiškos saulės kaitintą asfaltą. Nesėjome įlipti, vos atsisėdus, lėktuvas pradeda riedėti ir po kelių minučių mes ore. Mes skrendame į Kubą!

Iš Miami Havana pasiekiamo per valanda. Bet ta valanda ir neplatus mėlynos jūros plotas tarp Floridos pusiasalio ir Kubos salos skiria du pasaulius: tvirtaiusia kapitalizmo tvirtovė pasaulyje, JAV, ir jauną revoliucinę Kubą. Jose Marti aerodromas, į kurį mes nusileidžiame, ta simbolizuoja. Marti, Kubos nacionalinio ir revoliucinio atgimimo patriarchas, gyvenęs devyniolikto šimtmečio antroje pusėje ir miręs turėdamas tik 42 metus amžiaus, dalį savo gyvenimo praleido New York'e, kur dirbo prie visokių darbų, lavinosi, rašė, svajavo apie laisvą Kubą. Samdytojams ir kitiems amerikiečiams jis buvo tik žemo ūgio, juodbrūvis, ūsuotas kubietis. Ką jie galėjo žinoti, kad kito šimtmečio antroje pusėje didžiulė šio jauno vyro statula dominuos Havanos Revoliucijos aikštę, aerodromas turės jo vardą ir kiekvienas kubietis vaikas studijuos apie jį istorijoje? . . .

KLARA CETKIN

Liepos 5 dieną sukanka 125 metai, kai gimė (1857—1933) Vokietijos ir tarptautinio darbininkų judėjimo veikėja, viena iš Vokietijos Komunistų partijos įkūrėjų Klara Cetkin.

1881 metais, kai specialiu įstatymu Vokietijoje buvo uždraustas darbininkų organizavimas, K. Cetkin tapo nelegalios socialdemokratų partijos nare.

Po metų įstojus į partiją, policijos persekiojama, K. Cetkin priversta palikti savo šalį. Paryžiuje — revoliucingų emigrantų centre — ji susidraugavo su K. Markso dukterim Laura Lafarg. Joms gimė mintis steigti moterų organizaciją, buržuazinei filantropijai priešpastyti proletarijų sąjungą.

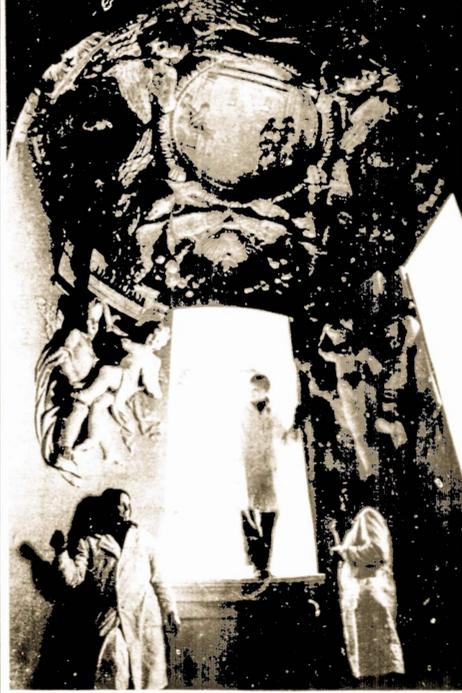
1890 metais grįžusi į gimtinę, K. Cetkin pradeda redaguoti moterų demokratinių laikraštį „Lygibė“ ir šio darbo nepaliekia iki 1925 metų.

1915 metais už moterų antikinės konferencijos organizavimą atsiduria kalėjime. Atgavusi laisvę, K. Cetkin tęsia darbą — tampa viena iš „Spartako sąjungos“ organizatorių, vėliau viena iš Komunistų partijos vadovų. Nuo 1919 metų ji buvo nuolatinė Vokietijos Komunistų partijos Centro komiteto nare.

„Mokysimės iš rusų revoliucijos“, — šie K. Cetkin žodžiai, pasakyti 1917 metais, buvo jos pagrindinis šūkis. 1920 metais 63 metų Komunistė pirmą kartą atvyko į Rusiją.

Tarybų Sąjungoje buvo Klara Cetkin antroji gimtinė. Jos palaikai išsiųs Maskvoje, Kremliaus sienoje, šalia V. Lenino mauzolėjaus.

EDUARDAS MIEŽELAITIS

Kartu su kitais Vilniaus kultūros paminklais dabar restauruojama Petro ir Povilo bažnyčia. Respublikinio kultūros paminklų restauravimo tresto Vilniaus restauravimo dirbtuvės lėpdytojai "atnaujina" XVII amžiaus baroko šedevrą, kuriame yra virš dviejų tūkstančių skulptūrų. Praeis kiek laiko, ir pirmąkart grožį atgaus ši unikali skulptūrų kolekcija.

Nuotraukoje: **Vieną Petro ir Povilo bažnyčios kaimelį baigia restauruoti restauratorės-lėpdytos (iš kairės Danutė Kazlauskaitė, genė Grigienė, Stasė Butikytė.**

A. Sabaliausko nuotrauka

TARPTAUTINĖS TEMOMIS

NEATIDĖLIOTINAS ŽMONIJOS UŽDAVINYS

Sudaryti neįveikiamas kliūtis branduoliniam karui— toks nepaprastai aktualus uždavinys iškiles šiandien žmonijai. Šimtai milijonų žmonių visuose žemynuose labai susirūpinę dėl to, kad smarkiai padidėjo imperializmo, ypač karingų JAV ir kitų NATO šalių sluoksnių, spartinančių ginklavimosi varžybas, politikos agresyvumas. Tai kelia vis didesnį termobranduolinės katastrofos pavojų.

Sprendžiant šį uždavinį, galinga jėga yra taikos šalininkų judėjimas, kuriame dalyvauja milijonai žmonių, įvairių politinių partijų, profesorių, moterų ir jaunimo, mokslinių ir kultūrinių, religinių ir kitų masinių organizacijų atstovų. Tai ypač įtikinamai pasireiškia Vakarų Europos šalyse. Daugumos Vakarų Europos šalių sostinėse šiomis dienomis vyksta masinės antikinės manifestacijos. Senojoje Olimpijoje (Graikija) uždegtas taikos deglas, kuris nešamas daugelio Europos šalių keliais ir buvo atgabentas į New Yorką, kai čia prasidėjo Jungtinių Tautų Generalinės Asamblėjos antroji speciali nusiginklavimo sesija. Planetos visuomenės atstovai, kurie atnešė šią taikos estafetę, ketina pareikalauti, kad J. T. imtųsi ryžtingų priemonių ginklavimosi varžyboms nutraukti, taikai išsaugoti.

Būdingas šio taikingųjų jėgų judėjimo prieš termobranduolinę katastrofą bruožas yra jo masiškumas ir tai, kad jis vyksta visur. Ne tik Europos šalyse, bet ir Jungtinėse Amerikos Valstijose, Japonijoje ir daugelyje kitų šalių rengiamos masinės manifestacijos. Dabartinio judėjimo už taiką dalyviai supranta, kad šiuo metu mažai kalbėti apie taiką, o reikalingi konkretūs praktiniai darbai. Jie gerai susivokia, jog pagrindinis uždavinys šiandien—pasiekti, kad būtų susilpninta pavojinga riba pasiekus branduolinę konfron-

tacija, pirmiausia—Europoje, nebedidinami čia esantys branduoliniai potencialai, konkreti—branduolinio vidutinio nuoloto ginklo atsargos.

Pirmose kovotojų už taikos žemėje išsaugojimą gretose žengia Tarybų Sąjunga. Realizuodama savo taikos programą devintajam dešimtmėčiui, kurią priėmė TSKP XXVI suvažiavimas, ji nuolat iškilia vis naujas taikias iniciatyvas. Dar vienas įtikinamas Tarybų šalies taikinguo įrodymas yra svarbus pasiūlymai, pateikti draugo L. Brežnevo kalboje VLKJS XIX suvažiavime. Šie pasiūlymai sukėlė didžiulį tarptautinį atgarsį, nes jie nurodo pasaulio tautos konkrečius ir realius būdus taikai planetoje išsaugoti. Savo ryžta pasiekti šį tikslą tarybiniai žmonės ryškiai pademonstravo Tarybų Sąjungoje surengtos masinių veiksmų už taiką, prieš branduolinę grėsmę savaitės dienomis. Jie pareiškė, kad yra tvirtai pasirūpę išsaugoti brangiausią turtą—teisę taikiai gyventi.

A. Stiklakis

Gitara

Beprotiškai juokis, gitara,
Beprotiškai verk po medžiū.
Prikris gal į patiestą skėrą
Pezetų — tarytum žvaigždžių.

Pabaigsi dainas, gitariste,
Ir niekas tau nepadėkos.
Galėsi toliau sau nuklysti,
Sunelis tau bėgs iš paskos.

Ir aš kaip kadaise, gitara,
Juk virkščiau sidabro stygas.
Ir buvo man liūdna ir gera —
Pats velnias, maniau, neįkas.

Tačiau gitara jau sudužo,
Tarytum taurė, į žvaigždes.
Daina tarsi durtuvės lūžo, —
Kitos niekas ir nežadės...

"Laikas ir įvykiai"

KO VERTOS TOKIOS "RECENZIJOS"?

Natūralu, kad didelį ir labai reikšmingą įvykį pradama minėti dar prieš jam įvykstant, o po to—dar ilgai kalbama ir rašoma apie jį.

Taip buvo, pavyzdžiui, su Vilniaus universiteto 400-ųjų metų minėjimu.

Šis jubiliejus tapo ženkliu įvykiu kultūriname (ir ne tik kultūriname) Lietuvos gyvenime. Jis buvo labai plačiai nušviestas spaudoje, atskirais vertingais leidiniais, minėjimais, konferencijomis.

Kaip žinoma, šio jubilėjaus laukė ir kultūrinė save laikanti lietuviškosios emigracijos dalis. Laukė, reikia atvirai pasakyti, labai įvairiai. Dalis sąžiningų mokslininkų ar šiaip inteligentų—su tikrai suprantamu pasidžiavimu ir džiaugsmu, ypač tie kurie vienokiu ar kitokiu būdu buvo susiję su Vilniaus universitetu.

Norisi priminti, kad visa eilė išeivijos mokslininkų darbai ir gražiai įvertino tas pastabas, dėmesį ir lėšas, kurias dabartinė Lietuva vyriausybė skiria senajam Universitetui.

Tačiau tam tikra dalis reakcinės išeivijos "kultūrininkų" žymios visiems mums datos laukė su slapta (o ne taip jau retai—ir atvira) vilnimi: o gal kas nors bus "ne taip", gal atsiras eilinę progą užpilti stiklinę nesėkmingo vandens ant sukūžusio propagandinio malūno ratų?

Šių žmonių nusiminimai (negalima nepriminti—dažnai savo "superpatriotais" laikančių) viskas vyko "taip"—kaip ir turėjo vykti. Senojo Vilniaus universiteto jubiliejus nuskambėjo toli už Lietuvos ribų.

Tai jau buvo prieš keletą metų, ir atrodytų, kad netgi atsižvelgiant į įvykio svarbą mūsų kultūrai bei istorijai aistros jau turėjo nurimti.

Tačiau praktiškai yra kitaip. Štai prieš kiek laiko teko skaityti "Aidų" žurnalo šią metų pirmąjį numerį. Žurnalas, save skaito gerokai solidnesniu už pigios propagandos kupiną reakcinės emigracijos spaudos daugumą. Ir išties—tarp jo autorių daug įvairiais moksliniais laipsniais pasidabinusių žmonių. Straipsnių ir studijų autoriai naudoja "aukštą stilių" ir sudėtingas sąvokas. Ir, išvis, žurnalas nesukuba pasinėti į kasdienį emigracinių aistrų šurmulį—čia, aišku, prisideda ir jo sulėtėję tempi.

Atrodytų, kad knygu recenzijų skyriuje išspausdintas Pauliaus Rabikausko straipsnis—recenzija nesiskiria nuo įprasto "Aidų" stiliaus.

Deja, taip tik atrodė... Paulius Rabikauskas rašo apie Vilniaus universiteto dokumentinį leidinį "Academia et Universitas Vilensis". Leidinys jau labai naujas—pasirodęs 1979 metais, skirtas pagrindiniams Universiteto istorijos momentams. Pagrindą sudaro dokumentai.

Ką naujo suranda čia "Aidų" recenzentas?

Pradžioje jis tam tikrą duoklę atduoda mokslinei leidinio pusei, smulkiai blusinėdamas lotyniškus tekstus. Tik saurų specialistų reikalas būtų ginčyti tas Rabikausko pastabas ar su jomis sutikti—bet autorias užsiemta žymiai plačiau: problemomis suniekinti dabartinį Vilniaus universitetą ir tarybinio laikotarpio jo istoriją.

Neapykanta Lietuvai, jos mokslui, Universitetui ir jo darbams kyšote-kyšo iš dažnos "mokslinės" recenzijos eilutės.

Taip, pavyzdžiui, recenzijos autoriui labai nepatinka, kad iš spausdinamų dokumentų devyni skirti, anot jo termino, "komunistiniam laikotarpiui".

Rabikausko "objektyvumą" labai ryškiai nusako ta jo recenzijos vieta, kurioje kalbama apie Vinco Mickevičiaus Kapsuko 1919 metais pasirašytą dekretą dėl visuotinio Darbo universiteto įkūrimo—kitai tariant, senojo Universiteto tsa. "Aiduose" rašoma:

"... dekretas yra liūdnas ir tęstinei Lietuvos universiteto istorijai tiesiog svetimasis epizodas."

Ne, šis "epizodas" svietimas ne Vilniaus universitetui, ne Lietuvos kultūrai, ne jos žmonių daugumai—jis svietimas panašių recenzijų autoriams. Kaip ir Tarybų valdžia apskritai. Kaip ir visa, ką ji padarė 1919-ais, 1940-ais, ką daro dabar...

Idomu, kokius gi šviesius momentus "Aidų" recenzentas mato Universiteto modernių laikų istorijoje? Pasirodo, būta ir jų. Štai kada:

"... Visa laimė, kad šis dekretas trumpai tegaliojo."

Pauliaus Rabikausko (ir jo bendraminčių) "laime", pasirodo, atnešė baltieji Pilsudskio legionai, įsiveržę į Vilniaus kraštą ir nutraukę jaunos Tarybų valdžios pradėtus kuriamuosius darbus.

Tai, pagaliau, logiška ir suprantama: Rabikausko tipo "patriotizmas" negalėjo patikti ir nepatiko tai, kad Tarybų valdžios dekretu Universiteto durys visų pirmą atsidėrė darbininkų ir valstiečių vaikams. Kalbėdami apie Universiteto šandieną, rabikauskai "užmiršta", kad dabartinis Universitetas—desimteriopai išsiplėtęs, turis puikų vardą pasauliniame moksle—akivaizdus įrodymas to dėmesio, kurį Tarybų valdžia skiria mokslui aplamai ir šiai jo įstaigai konkrečiai.

Tai žavi daugelį Lietuvoje besilankančių užsienio mokslininkų—tame tarpe ir labai garsiai vardais tituluotų.

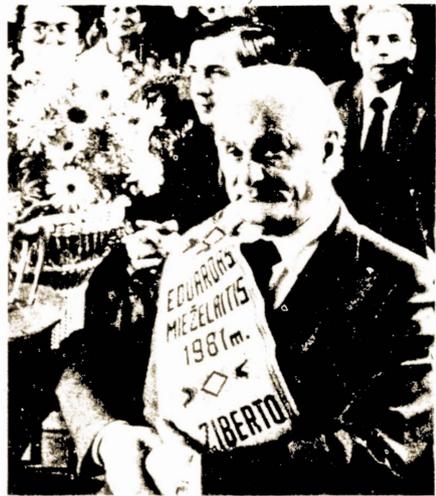
Bet "Aidai" ištikimi savietoj abjektvyvaus universiteto mokslininkų darbų paminėjimo—abstrakti dejonė—girdi, "nepakankamas humanitarinis išsilavinimas dabartinėje Lietuvoje, laikui bėgant, vis aštrėja"; vietoj elementaraus faktų pripažinimo—demagogija.

Kuo gi ši recenzija skiriasi nuo standartinių antitarybinų rašinių, reacionierių spaudoje dar labai neseniai skelbusių, kad Vilniaus universitetas prie Tarybų valdžios išvis uždarytas? Deja, tik terminologija: neapykanta dabartinei Lietuvai, jos mokslui ir žmonėms—ta pati.

J. L.

San Salvador. — Sukilėlių radijas "Venceremos" pranešė, kad jiems pavyko likviduoti 76 armijos karius ir paimti į nelaisvę 31. Daugiau kaip šimtas karių buvo sužeisti. Tai buvęs pats didžiausias karinis laimėjimas per pastaruosius dvejus metus. Savo nuostolius pripažino ir pati vyriausybė. Sukilėliai dar pranešė, jog jie paėmė ir daug ginklų bei amunicijos.

Guatemala. — Gen. Horacio Rios Montt pašalino du savo bendrus iš Chuntos ir pasiskelbė krašto prezidentu. Taip jis sulaužė savo pažadą, kai dar šių metų kovo 23 d. apsiėmė valdyti, bet nesiekė prezidento vietos.

Kauno Darbo raudonosios vėliavos ordino P. Ziberto šilko kombineatų ir literatūrinės vakaros, kurio metu P. Ziberto literatūrinė premija įteikta Lietuvos TSR liaudies poetui, Lenino premijos laureatui Eduardui Mieželaičiui už filosofinę, publicistinę ir poetinę eseistiką knygoje "Monologai". Kauno darbininkijos revoliucinės kovos vaizdus publicistinėje apybraižoje "Dar kartą apie "Metalą" fabriką" ir kituose kūriniuose. E. Katino nuotrauka "Svyturys"

Humaniškas žodis jaudina

Kaunas. Balandis. P. Ziberto šilko kombineato darbininkės susitelkė aptarti E. Mieželaičio poeziją. Čia pat—autorius. Apie jo lyrikos humanizmo idėjas, subtilią meilę paprastam žmogui pirmas prabilo jaunas, gan talentingas prozininkas V. Martinus. Jis—keliu sulėtę tojų autorių. Filosofijos dėstytojas. Neseniai šedeviškai apgynė disertaciją. Dabar jis—literatūros mokslo kandidatas. Neseniai jis darė pranešimą ir apie Kauno rašytojus. Originaliai, patraukliai. Buvo spaudoje. Jo žodis labai patiko J. Baltušui.

Dabar su dėmesiu jo samprotavimus klausėsi šilko audėjos. O paskum ir jos prabilo. Kaip? Tartum profesorė! Tai rodė darbininkų gerą išprusimą, mokėjimą subtiliai, plačiai eti, žingsniuoti po lyrikos platus laukus laukelius.

Deja, negalėjau dalyvauti šitame pokalbyje. Po trečio infarkto trenkė trečias širdies smūgis. Gydė ir profesorius J. Blužas. Jis—garsus mokslininkas.

P. Ziberto šilko kombineato darbininkės ir mane kviečia su kūrinių. Iš atminties skaitau iš romano "Politinio kalinio meilė". Plaukia rašteliai. Ir jie byloja apie moterų gerą literatūrinį skonį, sugėbimą suprasti literatūros plasojuimus.

Sujaudino susitikimas ir Siauluose. Čia visos Lietuvos jaunuoliai susitelkė saskrydžiu. Sportavo. Sokė. Mane pakvietė į literatūros vakarą. Perskaičiau ištrauką "Gėlės už grotų". Čia ir susipažinau su Pedagogikos instituto studente V. Bartkevičiūte. Baltas, gražus veidas. Juodi lyg debesys išsidraikę plaukai. Vidutinio ūgio. Iš jos gavau poetišką laiškėlį. Pasirodo, ir ji atkreipė dėmesį į ištrauką apie hitlerinę okupaciją dienas Nemuno krašte. Violeta dar nebuvo gimusi. Bet ji širdimi gerai suprato tą skriaudą, kurią padarė klasinis priešas, puolęs ir rudojo okupanto glėbį. Jaunuolė audžia: "... Prieš aš iškylia vaizdas iš anų laikų (fasistinės okupacijos. A. L.). Paprasta ir nuoširdi kalba, geras jausmas." Ji "Laisvėje" perskaitė apie motiną. Parasė: "Visos motinos geros, šaunios. O Jūs—dar puikesnė". Mat, varguos nesutepę sąžinės.

Į tas mano ištraukas atsiliepė ir iš Alytaus pedagoga—veteranė J. Černiaus-

kienė: "... Sujaudino Jūsų ("Nemune") ... vaizdai. (Apie klasinio priešo siautėjimus Lietuvoje jau pirmomis karo dienomis. A. L.). ... Atkurta nuotaika, (kraupil) ... to meto atmosfera ... Labai norėtus skaityti daugiau tokių kūrinių apie politkalinius". Nūnai kai kurie literatai šią temą ir kitais būdais išaudžia. Na, kad ir E. Mieželaitis. O apie mano knygą "O kur žvaigždės" ji jausmingai prabilo ir spaudoje. Pridūrė: humanizmas, už kurį kovėsi revoliucionieriai,—po aurdų Lietuvoje jau įsikūniję tikrovėje.

Labai šviesiai mane nutiekė staigmena. Na "K. Simonovo literatūrinio palikimo komisija" rašo: "Ruošiamė laiškų tomą K. Simonovo raštų rinkinyje. Trys jų tarpe Jums adresuoti. Juos norime įdėti į K. Simonovo laiškų tomą."

Mielai sutikau. Vienam juo jis rašo: "Didelis ačiū už Cvirkos knygą ("Zemė maitintoja", A. L.). Aš ją būtinai perskaitysiu..." Kitam laiškė P. Cvirkos romaną labai aukštai įvertino.

Apie literatūrą brolybę pasakojau ir "Literatūra Ukrainai". "Radianska Ukraina". Dėl tu atiduod tuoj atsiliepė kritikas, mokslininkas L. Kovalenko. Jį domina P. Cvirkos ryšiai su genialiu poetu—P. Tyčina...

Dar labiau sujaudino Donbaso moksleivių dėmesys. Jie parašė: "aptarėme Jūsų kūrinius literatūros ratelyje".

Vėl gražus siurprizas. Nektikėtai iš Bulgarijos gavau literatūrinį žurnalą "Obzor". Jo poetai, prozininkai irgi skelbia taurų humanizmą. Matyt, mano adresas paėmė iš knygos "Informacija apie tarybinius rašytojus". Kuo atsidėkoti?

Papasakojau: kaliniai-revoliucionieriai didžiausio G. Dimitrovo kova prieš fašizmą. Tuoj prabilo iš Sofijos vyr. redaktorė Liliana Stefanova. Štai: "... Su dėmesiu perskaitytė Jūsų straipsnį apie žymų Bulgarijos sūnų—G. Dimitrova, apie tai, kaip juo dėmėtos Lietuvos revoliucionieriai pogrindyje ir kalėjimuose.

Tuoj straipsnį įjungėme ir jau sulaužytą "Obzor" numerį..."

Gaunulaiskus ir iš "Laisvės" skaitytojų. Tai buvė miško kirtėjai, angliakasiai. Jie su meile šneka apie Nemuno kraštą, jos darbščius žmones. Ypač mane sujaudino vienas jų. Jis iš "Laisvės" perfoto-

LIETUVIŠKOS KNYGOS KELIAI

Ižymas kardiologo akademiko J. Brėdikio knyga dar tik rankraštyje, o tarptautinė anglų-indų leidykla jau sudarė sutartį išversti ją į anglų kalbą ir išleisti.

Įvairiose užsienio šalyse vis dažniau pasirodo čia išleisti Tarybų Lietuvos mokslininkų, rašytojų, dailininkų, kompozitorių kūriniai. Plėsti šiuos kultūrinius ryšius padeda Vilniuje susikūrus TSRS Autorinių teisių agentūros Lietuvos skyrius. Čia dažnai sutiksi iš užsienio atkeliavusį literatūros ar dailės kritiką, leidyklos atstovą. O ir pati agentūra siuntinėja po visą pasaulį įvairiomis kalbomis išleistus prospektus, supažindinančius su lietuviškų knygų naujienomis.

— Kasmet su užsienio leidyklomis sudarome apie 30 sutarčių,—pasakoja Lietuvos skyriaus viršininkas Jonas Leikauskas.—Be to, užsienyje per metus paskelbiama apie šimtą mūsų krašto autorių mokslinių straipsnių.

Neseniai agentūros adresu atkeliavo paketas iš Anglijos: "Pergamon press" firma atsiuntė jos išleista Lietuvos Mokslo akademijos viceprezidento. Puslaidininkų fizikos instituto direktoriaus, Lenino premijos laureato J. Poželos veikalą "Plazma ir srovės nestabilumai puslaidininkuose". O Jungtinės Amerikos Valstijose ruošiamasi išleisti kito Akademijos viceprezidento, šiluminės fizikos specialisto A. Žukauskio mokslo veikalus.

Leidžiamos ne tik atskiros knygos. Kai kuriose srityse mūsų mokslininkų darbai susilaukė tokio susidomėjimo, kad užsienio šalyse imta reguliariai versti visus atitinkamos šakos mokslinių žurnalų numerius. Tad dabar žurnalai "Lietuvos matematikos rinkinys", "Lietuvos fizikos rinkinys" bei monografijos "Šiluminė fizika" išeina iš spaudos ne tik Lietuvoje. Jų angliškieji leidimai reguliariai pasirodo Jungtinėse Amerikos Valstijose.

Plačiai po pasaulį sklinda ir mūsų grožinė literatūra. Ta proga prisimintina, kad iki kariniais metais (1918-1940) lietuvių rašytojų kūriniai užsienyje praktiškai nebuvo verčiami. Pirmoji kregždutė pasirodė Tarybų Sąjungoje: čia 1937 metais rusų kalba buvo išleistas P. Cvirkos romanus "Zemė maitintoja".

Rusų kalba padėjo lietuviškajai knygai skintis kelią į platų pasaulį. O i ja dabar verčiami visi bent kiek reikšmingesni mūsų krašto rašytojų kūriniai, kas, savo ruožtu, padeda knygai įveikti kalbinį barjerą, ir tuo pačiu plačiau pasklisti. Pavyzdžiui, po to, kai rusų kalba pasirodė Lenino premijos laureato J. Avyžiaus romanus "Sodybų tuštėjimo metas", jis netrukus buvo pradėtas versti beveik visose Europos socialistinėse šalyse. Sis kūrinys

grafavo mano sesės Agotos nuotrauką. Pridūrė: "Taip nuo baltaraištininkų karo metais Lietuvoje nukentėjo ir mano giminės".

Jaudinančiai apie savo neįgavę žurnalisto dalią rašo mano S. J. Jokubka. Jis vienas tempia visą kūrybinį redakcijos vežimą. Jam ir R. Mizarai ir dabar dėkingas. Jie iš savo leidinių nurasė ir prisuntė mano kūrinėlius. Juos, buvęs "Laisvės" bendradarbis—prof. B. Pranskus idėjo į tomą "Po raudonąją vėliava".

Taip, humanizmas jaudina, kaip jaudina lakštingalos giesmė! Tegu jis skrenda kaip paukštis per visus kontinentus! A. Liepšnis

išeistas taip pat anglų bei kitomis kalbomis.

Leidyklų kontaktų geografija plėtėja. Paskutiniuoju metu galimybės susipažinti su Nemuno krašto literatūra susilaukė Graikijos skaitytojai. Po pirmųjų pažinčių seka naujos: šios šalies leidykla "Kastanjotis" sudarė sutartį išleisti graikų kalba naują J. Baltušio romaną "Sakmė apie Juza", V. Žilinskaitės knygą "Robotas ir peteliškė".

Neseniai Vilniuje lankėsi Suomijos leidyklos "Otava" atstovės—vaikų literatūros specialistės Marija Kempinen ir Kirsti Maria Sirastė. Si leidykla leidžia lietuviškų pasakų rinkinį su mūsų krašto dailininkų iliustracijomis. Suomijoje taip pat ruošiamas spaudai lietuviško apsakymo antologija. O štai viešėjęs

Vilniuje Baden-Badeno (Vakarų Vokietija) firmos "Presse informations Agentur" atstovas Diteris Brinzeris domėjosi lietuviška menine fotografija. Susitarta publikuoti mūsų fotomenininkų darbus firmos leidžiamuose albuose, Vakarų Vokietijos žurnale "Vizuel".

Užsienio šalyse pasirodo taip pat lietuviškosios muzikos informacijos Agentūros. Antai Čekoslovakijos firma "Suprafon" pateikė šešis diskus su kompozitorių F. Bajoro, V. Barkausko, J. Juozapavičiaus, B. Kutavičiaus, V. Laurušo, V. Montvilos kūriniais. Keliose socialistinėse šalyse, taip pat VFR ir Didžiojoje Britanijoje išleistas M. K. Ciurlionio, B. Dvariono ir kitų lietuvių kompozitorių kūrinių gaidos. Saliamonas Vaintraubas

Architektai Irena ir Vytautas Zubovai—Klaipėdos senamiestio regeneracijos projekto autoriai.

Restauruotas ir sienadieniai gyvenimui pritaikytas uostamiestio senamiestis.

Restauruoti namai Aukštojoje gatvelėje.

B. Aleknavičiaus nuotraukos

Klaipėdos restauratoriai naujam gyvenimui prikelia senuosius pastatus, kuriuose įsikuria visuomeninės organizacijos, kavinės, barai, parduotuvės. Senamiestyje neseniai įkurtas atšventė socialistinių šalių literatūros knygynas "Draugystė". Pastaruosiu metu atidarytas Liaudies meno draugijos Žemaitijos skyriaus parodų paviljonas. Dabar uostamiestyje įrengiami kūrybinių darbuotojų namai, parodų rūmai, kalvystės muziejus. Senamiestio gatvės grindžiamos šašytais akmenimis, šaligatviai—granti ploklstelėmis. Klaipėdos senamiestis atgimsta naujam gyvenimui.

KANADOS ŽINIOS

MONTREAL—VERDUN, QUE., CANADA

Mirus

Rapolui Karalevičiui

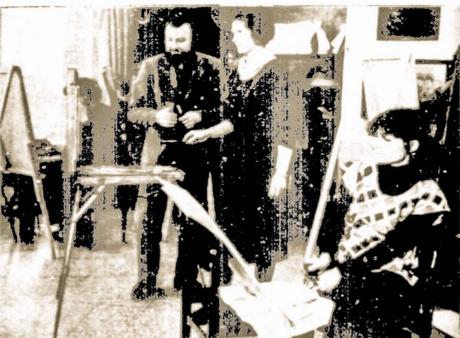
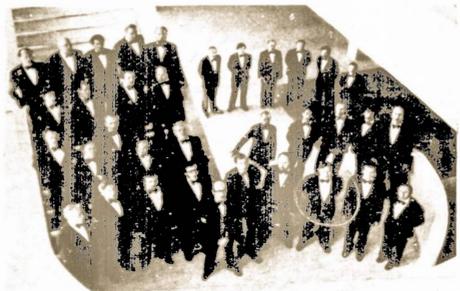
Reikiame gilia užuojautą jo žmonai Malvinai, motinai Varusiai su šeima, visiems giminėms Lietuvoje ir JAV; taipgi draugams Kanadoje. Lai Tau, brangusis Rapolai, būna lengva Kanados žemė.

J. E. Urbanavičiai
J. J. Vilkėliai
G. P. Taruška
M. Gudienė
J. Tamasonienė
C. L. R. Repšiai
V. Rudinskai
H. Kaulakienė
D. E. Skardžiai
E. Vilkis
A. Suplevičienė
J. E. Jagulevičiai
O. Viršinskienė
A. Mikulienė
F. S. Spaičiai
J. Balčiūnas
R. Spaičienė
V. Rasimavičienė
K. Z. Gedraičiai
P. M. Barzdeniai
J. B. Venckai
B. Spūdienė
P. R. Lawson
A. Z. Yuzilaičiai
P. M. Naurai
A. Venckaitienė
H. Bložienė
A. Naubarienė
A. O. Ališauskas

Mr. & Mrs. J. Kurylos
Z. Ambrozevičienė
A. M. Simjonai
J. V. Knistautai
J. G. Petručiai
V. Krupauskas
J. Brankis
H. Monstavičienė
A. Shneideris
A. E. Morkevičiai
L. P. Kisieliai
M. Salčiūnienė
E. Petrauskienė
A. K. Keršiai
A. M. Lukošiai
J. S. Chičinskai
P. Bendžaitienė
V. Zavišienė
C. M. Lignugarai
C. M. Jonelianiai
N. Kukienė
J. Narusevičius
R. Adakauskienė
J. Vaitekūnienė
M. Čekaitienė
E. Barauskienė
M. O. Paragis
Ch. A. Yuška
E. Mačijonienė

Scena iš "Kupiškių vestuvių" 500-ojo vaidinimo.
A. Sabaliausko nuotrauka

Klaipėdoje pastatyti erdvūs Žvejų kultūros ir sporto rūmai. Žiūrovų salė yra didžiausia uostamiestyje. Joje yra 1200 vietų. Didelėje sporto salėje be krepšinio galima rengti ir kitų sporto šakų varžybas. Rūmuose taip pat yra šokių salė, erdvūs vestibiuliai, bufetai. Meno saviveiklos kolektyvų užsiėmimams skirti repetitijų kambariai, foto laboratorijos, saviveiklinės dailės studijos patalpos.

Nuotraukoje: Žvejų vyrų choras, vadovaujamas A. Zaboro naujųjų kultūros ir sporto rūmų foje.
Nuotraukoje: Saviveiklinė žvejų laudies dailės studija "Gubija" naujuose kultūros ir sporto rūmuose.

B. Aleknavičiaus nuotraukos

"LAISVĖ" IŠ KAUNO

SUSITIKIMAS PO 44 METŲ

Tai buvo 1938 metai, kada mes, 32 jaunuoliai, baigė Kauno jezuitų gimnaziją (dabar A. Mickevičiaus vardo vidurinė m-kl) buvome pasirušę kalnus nuversti mūsų mažos Tėvynės Lietuvos labui. O laikai buvo neramūs. Čia lenkų ultimatumas gimnazijos baigimo metais, kitamet—hitlerinė Vokietija atplėšė Klaipėdos kraštą. Būta ir kitų įvykių, drebinusių buržuazinės santvarkos pamatus. Ir nepagalvojome mes, tuometiniai absolventai, kad karų audros taip visus išmėtys, kad iš šio būrio po 44 metų Lietuvoje liksime tik 9 žmonės.

O mūsų klasė buvo šauni, 32 jauni vyrukai ir nė vienos merginos! Gal taip ir geriau. Mažiau melės istorijų, pavydų ir t. t. Gimnazija-klasikinio tipo, todėl pagrindinis dėmesys buvo nukreiptas į kalbas. Be lietuvių kalbos dar mokėmės lotynų ir vokiečių, o pasirinkimui—prancūzų ir rusų arba graikų klasikinę kalbas. Socialinės padėties atžvilgiu klasė buvo įvairi. Greta ministrų, direktorių sūnų mokėsi ir darbininkų, tarnautojų vaikai, bet kokio tai antagonizmo neįjautėm vienas kitam. Žinoma, daug dėmesio tada buvo kreipiama į religiją, nors mes, atrodo, ypatingu pamaldumu nepasižymėjom. Atlikinėjom pareigas, nes jos tuo metu buvo reikalingos, kad nepašalintų iš gimnazijos. O mokyti tai norėjome, juoba, kad ir mokslas nebuvo pigus. Tėvams reikėdavo gerai pasitempti.

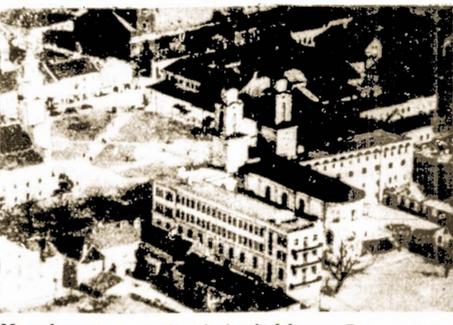
Mokslas buvo pastatytas gana tvirtai. Daug dėmesio buvo skiriama muzikai. Gimnazija turėjo mažo sąstato simfoninį orkestrą, chorą. 1934 metais pradėta groti naujais moderniais vargonais, kurie, deja, paskutiniaiis karo metais buvo taip niuonkti, kad jų restauruoti jau nebuvo galimybės. Patys jezuitai buvo taip pat išsilavinę, geri pedagogai, ypač psichologai. Jų tarpe būta įvairių žmonių. Kai kurie jau tarybiniais metais numėtė sutanas, aktyviai įsijungdami į naujo gyvenimo kūrimą, kaip pav. mūsų fizikas M. Skripkiūnas, iki mirties išdirbęs LTSR mokslų akademijoje. Kiti, deja, susitėpė įsivėlę į politiką (pav. rektorius J. Kipas, K. Fulstas).

Ir štai po 44 metų, tai yra šių metų gegužės 15 d. nutarėmė tie likučiai susirinkti, pasikviėtėm dabartinę direktorę, labai malonią moterį, fizikę Kazakaitę M., buvusį mūsų matematikos mokytoją V. Strolių, kuris dar visai gerai atrodo, nepasiduoda metų naštai. Buvė mokytojai Br. Juška, A. Kalinauskas ir J. Petrusis negalėjo dalyvauti, kadangi sirgo.

Tikriname sąrašus. Lietuvoje likę tikiai Butkevičius St. Gulmanas, V. Jakimavičius-Jokimaitis J. G., Michelevičius J., Navickas J., Kazlauskas-Ožulis P., Portnojus E., Strazdas V., Tamošiūnas S. Mirė Blumentalis D., Galaunė D., Kaupas J., Petrošius J., Žilius P. Žuvo M. Eidrigevičius, D. Zaunius. Klasės galva, nuolatinis seniūnas, Staskonis Vilijus ir nepaminomas muzikantas Stašėnis A. atsisveikino su šiuo pasauliu visai neseniai, susirgė modernia mūsų epochos liga. Nemažas būrys išsibarstė po margą pasaulį, dingę be žinios. Ir liūdna ir graudu, kad tiek nedaug likom. Kieno dabar eilė? Ne-nuoroma Petras tuoj prisiminė epizodą iš prancūzų kalbos rašomojo. O buvo taip, šią kalbą dėstė tada dabar

Mūsų klasė. 1937-38 metais. Iki šio gausaus būrio Lietuvoje gyvename tik devyni. Pirmas iš dešinės stovi šių eilučių autorius [šviesiom kelnėm]. Trečias iš kairės pirmoje eilėje—miręs gydytojas ir iševijęs rašytojas J. Kaupas. V. Gulmano repr.

Mūsų buvusi gimnazija, žiūrint iš lėktuvo. Pats pastatas nepasikeitęs, o aplinka, Kauno senamiestis, dabar jau daug gražiau atrodo. V. Gulmano repr.

JAV gyvenantis rašytojas A. Vaičiūnaitis. J. Kaupo priekiniame kaimynui D. Malinauskui ši kalba sunkokai sekėsi. Jis paprašė, kad Julius atsiųstų "špergę", žadėdamas už tai bokalą alaus. Mūsų Julius, kuriam ši kalba nebuvo "terra incognita", greit parašė darbėlį, gale pridėdamas sakinį, kad už gerą darbą ir pažymį kelia žadėtą bokalą. Donatas nieko nepagalvojęs su tuo linkėjimu ir pasirašė. Žinoma, po to klievo abiem.

Kad laikas įdomiau slinktu, Petras pasiūlė užtraukti buvusį klasės himną lotyniška:

"Dabar išgerkim ir sokiame linksmai, Kad mūs žemelė judėtų gan smagiai. Tad puoskims gėlių vainikais, Laikas linksmintis seniai, mieli draugai". (Laisvas vertimas V. Gulmano)

Daina skambėjo kaip reikiant, balsai dar tokie patys, kaip anais laikais.

Prisiminėm lotynų ir graikų kalbas, net pašnekėjome jom.

Gaila, kad ne visi klasiškai galėjo susirinkti. Kai kurie buvo išvykę į poilsio namus, sanatoriją, tad dalyvavom tik keturiuose, neskaitant direktorės ir mok. V. Strolio. bet atlikėm už visą klasę. Žinoma, mes patys taip pat esame pasikeitę, pasidarę soidesni. Ožulis Petriukas visai baltas, kitiems šarma ima smarkiai balinti plaukus. Geriau "užsikonservavo" Michelevičius J. Nė vieno žilo plauko, mažai raukšlų, toks pat žvalus, gyvas ir judrus. Per tuos prisiminimus ir nuotrauką padaryti pamiršom.

Gražus vakaras prabėgo labai greit. Kadangi šiems šis susibėgimas buvo daugiau kaip ir žvalgomoji pobūdžio, todėl į mokyklą nėjome. Kitais metais, kada švėsimė baigimo 45-metį, ji pravesime mūsų buvusioje gimnazijoje, dalyvaujant mokytojoms ir mokiniam. Tada ir nuotrauką padarysime. V. Gulmanas

IŠ VIESNAGĖS ĮSPUDŽIŲ

KUPIŠKIS

ALDONA ALEKNIENĖ

Stai ir Kupiškis! Kiekvieną kartą atvykusi į Lietuvą užsuku ir į šį kampelį. Man čia jaudinantys momentai. Čia vietos kapinėse palaidoti tėvai ir kiti artimieji. Čia lankiau mokyklą Skapiškio gatvėje prie Kupos-upės kuri teka skersai miestą į Levenį. Iš Vėžionių kaimo į Kupiškį penki kilometrai.

Mes vaikai kas rytą nuedavome į mokyklą, o vakare grįždavome į namus. Per žiemos didžiausius šalčius, pūgas brisdavome—nė kelio nebuvo galima matyti.

Pavasari kuomet sniegą nuleisdavo vėl potvyniai purvas. Šiandieną Lietuvos vaikai tokio vargo nežino. Paplėtes mokyklų tinklas ir arti mokyklų yra bendrabučiai. Kupiškis šiaurės rytų Lietuvos rajono centras. Kupiškėnai išiskiria savo ryškios tarmės ypatybėmis bei kultūros ir tradicijų charakteriu.

Kupiškis pirmą kartą minimas istoriniuose užrašuose 1510 metais. Kuomet buvo nutiestas Sialiuų-Daugpilio geležinkelės miestelis sparičiai išaugo pagyvėjus prekybai. 1797 metais buvo arti 4,000 gyventojų.

Kupiškis pasižymėjo giliu revoliucinių tradicijų miestu 1863 metais sukilime aktyviai dalyvavo apylinkės valstiečiai. 1904 metais veikė slapta "daraktorių" mokykla. Veikė draudžiamos literatūros punktas ir plačiai sklaidė literatūrą apylinkėje. Kupiškėnai masiniai prisidėjo dalyvauti darbininkų ir valstiečių 1905-1907 metų revoliucinių įvykių judėjime. Studentų iniciatyva buvo suorganizuotos pažangesnio jaunimo kuopelės. Mokė kovoti prieš carizmą, priespaudą, reikalauti savų mokyklų, siekti žodžio laisvės. Socialistų pravedami susirinkimai įvykdavo su referatų skaitymais. Po susirinkimo padainuodavo marselietę.

Taip atrodė jezuitų bažnyčios vargonai. Tai buvo moderniausias muzikos instrumentas Kaune, kurio grojo eilė žinomų vargonininkų. Deja, paskutiniaiis karo metais jie buvo sunaikinti. V. Gulmano repr.

ISMINTIES KRISLAI

Saugokis tylaus šuns: jis greičiau įkąs, negu daužantis ant grindinės.

Girtam ir ministras draugas.

Pasroviui plaukti, irklų nereikia.

Lietus nuskalauja dulkes, jautrus žodis—skausmą.

Lygumos būdingos laukams. Gyvenimas—be lygumų.

Kiekviena upė turi savo krantus. Blogis—be krantu.

Vanduo verda prie 100° C. Žmogus pykčiumi tereikia žymiai mažesnes temperatūras.

Saulės užtemimai paskelbiami. Proto užtemimai vyksta be prognozes.

Melas, kaip dūmų uždanga, objektą slepia tik iki pirmo vėjo.

Košė galima kabinti samčiū, žinias—pincetu.

Savi dūmai akių negrauzia. Tačiau pasiekia širdį.

Keliai, kaip ir žodžiai, žmones suveda ir išskiria.

Kol šaknų neišraus, tol ir pakirstas medis turės gyvėbės svy.

Mokėti tylėti ne taip sudėtinga, kaip mokėti klausyti.

Žmonės ir jų protai—ne gyvatvorė—nesulyginsi.

Gyvenimas, kaip ledo arena, pereiti ją nepaslydus—sunku.

Tamsa slepia tik šešėlius.

Gyvulus savo reikalus gali atlikti ir sfinkso alėjoje.

Bronius Jauniskis

Stai ir Kupiškis! Kiekvieną kartą atvykusi į Lietuvą užsuku ir į šį kampelį. Man čia jaudinantys momentai. Čia vietos kapinėse palaidoti tėvai ir kiti artimieji. Čia lankiau mokyklą Skapiškio gatvėje prie Kupos-upės kuri teka skersai miestą į Levenį. Iš Vėžionių kaimo į Kupiškį penki kilometrai.

Mes vaikai kas rytą nuedavome į mokyklą, o vakare grįždavome į namus. Per žiemos didžiausius šalčius, pūgas brisdavome—nė kelio nebuvo galima matyti.

Pavasari kuomet sniegą nuleisdavo vėl potvyniai purvas. Šiandieną Lietuvos vaikai tokio vargo nežino. Paplėtes mokyklų tinklas ir arti mokyklų yra bendrabučiai. Kupiškis šiaurės rytų Lietuvos rajono centras. Kupiškėnai išiskiria savo ryškios tarmės ypatybėmis bei kultūros ir tradicijų charakteriu.

Kupiškis pirmą kartą minimas istoriniuose užrašuose 1510 metais. Kuomet buvo nutiestas Sialiuų-Daugpilio geležinkelės miestelis sparičiai išaugo pagyvėjus prekybai. 1797 metais buvo arti 4,000 gyventojų.

Kupiškis pasižymėjo giliu revoliucinių tradicijų miestu 1863 metais sukilime aktyviai dalyvavo apylinkės valstiečiai. 1904 metais veikė slapta "daraktorių" mokykla. Veikė draudžiamos literatūros punktas ir plačiai sklaidė literatūrą apylinkėje. Kupiškėnai masiniai prisidėjo dalyvauti darbininkų ir valstiečių 1905-1907 metų revoliucinių įvykių judėjime. Studentų iniciatyva buvo suorganizuotos pažangesnio jaunimo kuopelės. Mokė kovoti prieš carizmą, priespaudą, reikalauti savų mokyklų, siekti žodžio laisvės. Socialistų pravedami susirinkimai įvykdavo su referatų skaitymais. Po susirinkimo padainuodavo marselietę.

Buržuazijos valdymo laikotarpiu Kupiškio apylinkės daugelis kaimų aktyviai dalyvavo revoliucinėje pogrindinėje veikloje. Krašte siautė kratos, areštai, aktyvistų kalinimas.

1940 metais Tarybų valdžios atkūrimą Lietuvoje kupiškėnai sutiko su nauja viltimi. Tačiau vokiškųjų fašistų išbirovimas į kraštą sulaukė naują gyvenimo statybą. Jų aukomis tapo partiniai darbuotojai, komjaunuoliai, tarybiniai aktyvistai.

Kupiškio apylinkėje karo metais sušaudyta apie 7,000 žmonių.

Likvidavęs karo žaizdas dabar Kupiškis neatpažįstamai pasikeitęs. Žiūrime į išsiplėtusį, išaugusį miestą ir atpažinti negalime. Tiek pačiame mieste, tiek jo pakraščiuose visur naujos statybos. Naujai rekonstruota, neseniai statyta sviesto gamykla, per metus pagamina apie devynis tūkstančius tonų įvairių pieno gaminių. Jos metinė apyvarta—dešimt milijonų rublių. Miesto pakraščiuose išikūrusi statybinių medžiagų gamykla per metus pagamina silikatinių plytų ir kalkių daugiau kaip už du milijonus rublių. Pastatyta nauja erdvi autobusų stotis, pietiniame Kupos krante išaugo naujas, modernus mikrorajonas "Kupa". Dabar statomi gražūs kultūros namai, žemės ūkio valdyba, gyvenamieji daugiabučiai namai, bus rekonstruojama Tarybų aikštė.

Kupiškėje veikia bendrojo lavinimo vidurinė, muzikos ir sporto mokykla, prekybos

mokykla, vakarinė vidurinė mokykla suaugusiems. Miesto centrinė biblioteka turi 314 tūkstančių knygų, yra Sialiuų "Aušros" istorijos-etnografijos muziejaus Kupiškio filialas, kultūros namai. Juose įsikūręs vienintelis respublikoje etnografinis liaudies teatras, išgarsėjęs spektakliais—"Senovinės kupiškėnų vestuvės". 1966 metais rugsėjo 10 dieną Kupiškio kultūros namuose buvo atšvęsta premjera, o dabar scenoje jau sušokta ir apdainuota 500 vestuvių-spektaklių. Režisierius Povilas Zolonas, kuris atlieka ir pirmo vaidmenį.

Sunku išvardinti viską, kas yra Kupiškėje: Ligoninės, poliklinika su daugeliu gerų medicinos darbuotojų kolektyvų, vaikų darželiais, gamyklomis, kombinatais ir t.t.

Kupiškio marios—naujas projektas

Jau buvome spaudoje skaitę, o dabar savo akimis pamatėme pradėtus milžiniškus darbus. Respublikinio vandens ūkio projektavimo institutas susirūpinęs tvenkinio ant Levens upės projektu, kuriame ties Kupiškio padaryti užtvanka, norint sukaupti pavasario poldidžių vandenį, kurie nugarmėja į jūras. Tai bus vienas didžiausių Respublikos tvenkinių, sukurtais žmogaus rankomis. Būsimosios jūros nutiesimas į 20 km ilgi, plotis išsilies 500-600 metrų pločio. Užims plotą 800-900 hektarų, vidutinis gylys 4 m. iki 11 metrų. Sukaups virš trisdešimt milijonų kubinių metrų vandens.

Užtvanka bus skersai Levens slėnį prie piliakalnio. Dalis vandens bus panaudota laukams drėkinti. Bus statomos pailsavietės čia ateityje poilsiaus daug žmonių, ne tik kupiškėnai, bet ir panevėžiečiai.

Kupiškio apylinkės pasižymi vaizdingais peizažais. Gražiausia tvenkinio dalis bus tarp Kupiškio ir Palevenės. Levens slėnyje lankos iš abiejų pusių aukšti slaitai, vietomis iškilę iki 20 metrų. Prieš tūkstantmečius slinkę ledynai čia paliko vaizdžius savo pėdsakus.

Jūros pakrantėse bus įrengtos poilsio zonos. Palei Levenį yra likę nemažai pastatų, kliečių su įdomiais ornamentais. Tokius įdomius likudies architektūros paveldus numato panaikinti, o pritaikyti poilsiautojams. Tai tėvų ar senelių palikimas.

Visame pasaulyje stengiamasi saugoti liaudies architektūrą. Paprastai nelengva padaryti, kad išliktų natūralus kraštovaizdis. Dažnai nukenčia aplinka atliekant pagrindinius darbus. Visą darbo techniką, bet ją valdo žmogus!

Johannesburg. — Šimtas dvidešimt Olandų reformuotosios bažnyčios baltųjų dvasininkų pasirašė atsišaukimą, smerkiantį rasinę diskriminaciją, kuria Pietų Afrikos vyriausybė praktikuoja jau per 30 metų. Tas jų raštas buvo atspausdintas religiniame savaitraštyje "The Rand Daily Mail" ir sukėlė didelį susijaudinimą religinėje bendruomenėje, nes didžiūma tos bendruomenės narių yra baltieji. Juodieji dvasininkai tą atsišaukimą labai palankiai vertina ir sako, kad jis turės ateityje didelės svarbos, kovojant už segregacijos pašalinimą.

VILNIUJE vyko Lietuvos TSR „Zinijos“ draugijos X suvažiavimas. Jo delegatai atstovavo beveik 50-čiai tūkstančių draugijos narių.

RIMANTAS VANAGAS
Gimtas kaimas

Smėlynų ervė kijažo viršum gimtojo mano kaimo. Balti vorai apraizgė kaminus, ir kelius, ir sodus, ir plakas dabar voratinklai kaip seniai...

Naujos knygos išleido "Mintis"

"Lietuvos keliai" (124 psl.). Spalvotomis ir vienspalvėmis nuotraukomis iliustruotas albumas apie Tarybų Lietuvos kelius.

Stasys Bistrickas. "Aštuonių dienų suvažiavimų rėmuose" (93 psl.). Knygoje spausdinami aštuoni reportažai iš Tarybų Sąjungos Komunistų Partijos XXVI suvažiavimo.

Vanda Kašauskienė. "Internacionalinėje Tarybų šalių Mokytojų šeimoje" (162 psl.). Knygoje analizuojama, kaip Tarybų Lietuvoje vyko mokytojų organizacinis teikimas.

ŠEŠTADIENIS "LAISVĖS" PASTOGĖJE

Praėjusį šeštadienį Lietuvos Darbininkų Susivienijimo Centro Komitetas atlaikė savo posėdį. Po to į užkandžius buvo pakviesti keli ir ne komiteto nariai.

Šiame posėdyje komitetui per balsų skaitymo komisiją buvo pranešta, kad didele didžiūma balsų išrinkti tie patys Centro Komiteto nariai, kurie iki šiol ėjo tas pareigas.

Dabartinis Centro Komitetas, laukiant užtvirtinimo LDS seimo, kuris įvyks rugpjūčio 20-21 d. d., yra sekamas:

- Prezidentas-Servit Gugas
Vice-prezidentė-Helen Esker-Jeskevičiūtė
2-ra viceprezidentė-Elizabeth Dominic
Centro sekretorė-Amelia Yuskovic
Iždininkė-Anne Yakstis

Prezidentas Servit Gugas minėjo savo gimtadienį birželio 13 d., tad jam visi palinkėjo ilgiausių metų ir dar ilgai vesti LDS reikalus, užimant prezidento vietą.

Sekmdienį Roosevelt viešbutyje Manhattane

Praėjusį sekmdienį įvyko "Jewish Affairs" (žydų reikalai) žurnalo dešimtas metinis pobūvis Roosevelt viešbutyje, Manhattane.

Pobūvis praėjo labai maloniai nuotaikoje. Kalbėtojų tarpe buvo iš Jungtinių Tautų Palestinos atstovas. Jis labai tvirtai ir įdomiai papasakojo apie palestiniečių būklę.

Pabaigoje kalbėjo pats daktaras Herbert Aptheker. "Jewish Affairs" žurnalas leidžiamas kas antrą mėnesį.

W. Keršulis operuotas

Prieš savaitę Walteris Keršulis pergyveno labai sunkią operaciją. Žmona Bernice sakė, kad per visą savaitę jautėsi pavojingai, bet dabar jau eina gėryn. Jis randasi Hillcrest ligoninėje, nežinoma kaip ilgai jam dar ten reiks būti.

Mielam Walteriui linkime greit susiprėti. IM

Serga Albina Vaznienė

Albina Vaznienė, richmondhillietė, po sunkios operacijos nuo artrito kojose, atgauna jėgas namie. Ji buvo ligoninėje dvi savaites ir dabar džiaugiasi sugrįžusi į namus.

Draugė Vaznienė yra narė Niujorko Lietuvių Moterų Klubo per daug metų ir lankydavo aktyviai susirinkimus pirm negu sunegalavo. Linkime jai greit susveikti. Ana Babarskienė

REIKALINGA MOTERIS NAMŲ DARBUI

Virėja ir svaria užlaikyti butą. Patogi vieta—du žmonės. Apie atlyginimą susitarime. Del platesnių informacijų kreipkitės: Anne Gustaitis—telefonas: 846-7544

Baltimoro, Md.

Ir vėl mirtis sumažino mūsų organizacijų narius mirė "Laisvės" skaitytojas Petras Paserskis. Nors jis buvo prispaustas sunkios ligos per daugelį metų, bet žinant tai, kad jis randasi mūsų tarpe, buvo malonumo iki birželio 2 dienos, bet St. Agnes ligoninėje baigė gyvenimo dienas, sulaukęs 89 metų.

P. Paserskis, būdamas 21 metų atvyko į Jungtines Valstijas iš Kapsuko apylinkės. Jo pirmasis darbas buvo anglų kasyklose, Mahanoy City, Pa. Bet jo pamėgtas darbas buvo siuvėjo amatas. Atvyko į Baltimoro, Md. 1923 metais vedė Oną Armantaitę. Jie susilaukė dviejų dukterų Ruth ir Katherine. Jis buvo Amalgamitų Unijos Literatūros Draugijos 25 kp., ir L.D.S. 48 kp. nariu per daugelį metų.

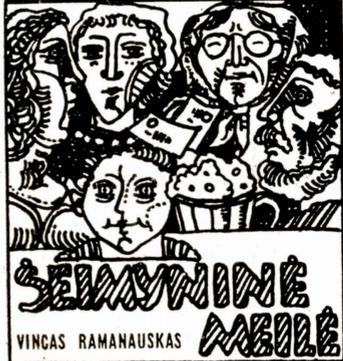
D-gas P. Paserskis buvo tykaus būdo. Jo šeima buvo pirmoje vietoje. Jo ligos priežastis—vėžys pasireiškė prieš daugelį metų. Paliko didelę žymę jo organizme.

Veikė pagal išgalę ne tik lietuvių, bet ir tarptautinėje arenoje, didžiudamas Lietuvos progreso eiga. 1976 metais. Jo dukterys—žentas aplankė vietas, kur jis gyveno, jo gimnazičius, džiaugėsi Vilniaus Operos-Baletu pastau, ir daugeliu matytų vietų.

Jo klausia-girdėjimas jau seniai buvo pažeistas. Bet pilnai pasitenkino gyvenimu dukters Katherine ir žento Joseph namuose, sekė spaudą anglų ir lietuvių kalbose, iki regėjimas ir tą sustabdė. Dukters šeima jį prižiūrėjo, aprūpindama, kad jo gyvenimas nebūtų per daug nuobodus.

Laidotuvės buvo laisvo pobūdžio. Puikių gėlių vainikai puošė jo karstą, taip kurių buvo ir Literatūros Draugijos.

Jo dvi dukterys šeši anūkai, trys proanūkiai jo pasigė. Seimos reikalavimu laidotuvės buvo privačioje eigoje-palaidotas Loudon Kapinyne, kur nuo 1964 metų išsisi jo žmona Onutė. Tegu būna ramu jam išsėtis žemėj kuri jo kūną priglaudė. Vinco Duktė

HUMORESKA

Mūsų namuose vėl „šeimyninės meilės“ valandėlė. Ji prasidėjo nuo to, kad tėtis iš mamos pagarbė trirublis. Jis neapdairiai nusisitaupė savaitės darbo dienomis, todėl mažoji kelnė, ta, kuri po diržo ir kurion dedamos senūpos polsio dienos, buvo tuščia.

GRAND RAPIDS, MICHIGAN
LIUDNAS PRANEŠIMAS
Mūsų mieloji mamytė
Petronėle Gasper-Valinšauskaitė
Mirė
1982 gegužės 31 d.
Gimė 1892 liepos 16 d.
Likome didžiausiam nuliūdime netekę mielos mamytės ir močiutės.
Dukros: RUTH BELL Monroe, N. Y. VOLGA MORREN ir žentas RUSSELL Grand Rapids, Michigan 7 anūkai 2 pro-anūkiai
BALTIMORE, MD.
Mirus
Petruį Paserskiui
Reiškiame gilią užuojautą jo likusiai šeimai—dukterims Katherine ir Ruth, anūkam ir proanūkiams; taipgi giminėms Lietuvoje ir Argentinoje.
F. Deltuvienė Mildred Peter Sčiukai Vytautas-Irene Deltuvai Vincas-Ona Urbonai Vladas ir Valerija Balčiūnai Jennie Stanienė, Lantana, Fla. Albert-Pat Gilder, Palm Beach, Fla. Ona Kučišauskaitė
ST. PETERSBURG, FLA.
Mirus
Joseph M. Judėckas
Reiškiame nuoširdžią gilią užuojautą dukrai Sylvia Lester, Hialeah, Fla., kitiems šeimos nariams bei jų šeimoms, visiems artimiesiems ir draugams.
LITHUANIAN SENIOR CITIZEN CLUB VALDYBA ir NARIAI

BRIEFS

In only a few short months the movement for a nuclear arms freeze has swept this country with a scope and rapidity never seen before. Hundreds of meetings, thousands of resolutions adopted by church, labor and civic organizations and millions of signatures on petitions have shown that the movement to banish the fear of nuclear war is now a great majority movement of the people of the United States.

They say a variety of electronic devices are being tested for elderly homebound people who may not be able to use a telephone in a health emergency. The devices are designed to expand their users' independence, while cutting the public's cost of geriatric care. They are being tested by some social service agencies seeking alternatives to institutionalization or daily home supervision.

Dr. Robert Page of White Plains is associate director at the Rockland Community Mental Health Center and says in his recent article in The New York Times: "It would be too bad if those preparing the 1982-83 budget for the White Plains Schools decide to cut back on financing of the district's model human-relations program. In the making over the last 10 years, the program helps White Plains youngsters deal with their emotions and solve social problems. Entire families are helped by these education programs specifically tailored to family cares."

In their eagerness to hold the line on taxes, I fear officials may be jeopardizing this important program. I understand only too well the discomforts and tragedies that can befall youngsters who fail to acquire some of the basic skills needed to deal with life's emotional crises. In my work as associate director of the largest mental-health center in the United States, we are only now developing the first such programs in the school districts of Rockland County, and none of these districts is likely to develop as comprehensive or effective programs as the one in White Plains. The White Plains human-relations program can serve as an example for the entire region.

Augustas Išmanta

As a professional in the field of prevention of emotional distress and a member of the White Plains Human Relations Advisory Committee, I believe the regularly scheduled classes and programs in human relations are an essential part of the curriculum, and it is important to preserve them.

"Moscow News" correspondent S. Krivickas returned to New York from a month's traveling in the United States with his family. They visited many cities and stopped at Lithuanian homes in many places. In San Francisco they were staying with Ksavera Kaross for a few days. They arrived after Ksavera had lost her husband and could use a word of comfort.

Krivickas are pleased with their trip and last Monday they left for Lithuania for vacation.

Bronė Šalinaitė was the New York Aido Chorus leader. She was also a pianist and composer. Several years ago she died and her ashes were thrown around her home as she had wished. Augustas Išmanta was with New York Aido Chorus for many years as an outstanding soloist and activist before he moved to Florida where he is still active. Ilse

L. Bronė Šalinaitė

100 Ozon Te NO. Nusip Klaid Tikisi Konfl Turet Tikek Musu Pas bažny rė kla žiumi Vatika me da džia la paloci saulyje kurio lius II Savo k žinoma liarina biznio ragina dalyva gimui t fos žm pelno it kinima Kaip tyta Izr žė i pridarė nemaža (Ju ska Labai tarp L kraštų, itempim Rytuose Labai užpuolin Jungtini tracijos Izraeli gi teisin palestini isisteige puldinėdami jan Demok vybė ja prezident panija J jai pavyk i prezie Reikia optimizm lankios-g Republik pasitaisė gait: Inflia beveik i smarkėję gano A liaudyje mato jok goms pas Beje, kad dau vadovybė jus remti Ginkluo Argentino Falkland baiges. D Anglija sa nijomis. (jas atimti luoti susi padėties e turės būt rodo, atir pasilik. Reikia, Brežnevo susitikim T